

ЗАГАЛЬНЕ ВЧЕННЯ
ПРО ПРАВО

ОСНОВНІ ПИТАННЯ

- Право - особливий вид соціальних норм.
- Ознаки і сутність права.
- Функції права.
- Правові норми: ознаки, структура та види.

ЮРИДИЧНІ ТЕРМІНИ ДО ТЕМИ

- соціальні норми, мораль, звичай, традиції, право, ознаки права, джерела (форми) права,
- правові відносини, фізичні особи, юридичні особи, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність, юридичні факти, правосвідомість, система права, галузь права, інститут права, правова норма
- законодавство, закон, нормативно-правовий акт, індивідуальний акт, система законодавства, конституція, систематизація правових актів, інкорпорація, кодифікація

Звичаї та
традиції

Релігійні
норми

Моральні
норми

Правові
норми

Види соціальних норм

Соціальні норми – правила поведінки загального характеру, що регулюють поведінку людей у різних сферах суспільних відносин і забезпечуються різноманітними засобами соціального впливу

Право - система формально визначених в офіційних джерелах загальнообов'язкових, гарантованих державою норм (правил) поведінки, призначенням яких є регулювання суспільних відносин

ПОРІВНЯННЯ НОРМ МОРАЛІ ТА ПРАВА

Моральні норми	Питання для порівняння	Правові норми
Поступово утверджуються у свідомості людей	Спосіб запровадження	Установлюються державними органами згідно зі спеціально визначеним порядком
Визначаються ступенем усвідомлення членами суспільства, не є загальнообов'язковими	Ступінь обов'язковості	Є загальнообов'язковими з часу набрання чинності
Регулюють майже всі відносини між людьми	Сфера дії	Регулюють найважливіші суспільні відносини, що мають загальне значення

ПОРІВНЯННЯ НОРМ МОРАЛІ ТА ПРАВА

Моральні норми	Питання для порівняння	Правові норми
Не обмежені кордонами певної держави	Територія, на якій діють	Діють на території певної держави
Як правило, не закріплюються у формальному акті	Спосіб закріплення	Закріплюються письмово у формальних актах
Підтримуються громадською думкою більшості, порушення спричиняє громадський осуд	Спосіб забезпечення, наслідки порушення	Підтримуються державою, у разі порушення можлива юридична відповідальність

Об'єкт регулювання - суспільні відносини, поведінка людей

ФУНКЦІЇ ПРАВА

Загально-соціальні

- Культурно-історична
- Стабілізаційна
- Виховна
- Інформаційно-орієнтуюча
- Соціального контролю

Спеціально-юридичні

- Регулятивна
- Охоронна

ФОРМИ (ДЖЕРЕЛА) ПРАВА -

державно-юридичні способи встановлення, закріплення і зовнішнього прояву норм права

**Основні способи державної діяльності
щодо створення правових приписів**

Санкціонування
(закріплення)
звичаю

Правовий
звичай

Визнання
прецеденту

Правовий
прецедент

Законотворчість

Нормативно-
правовий акт

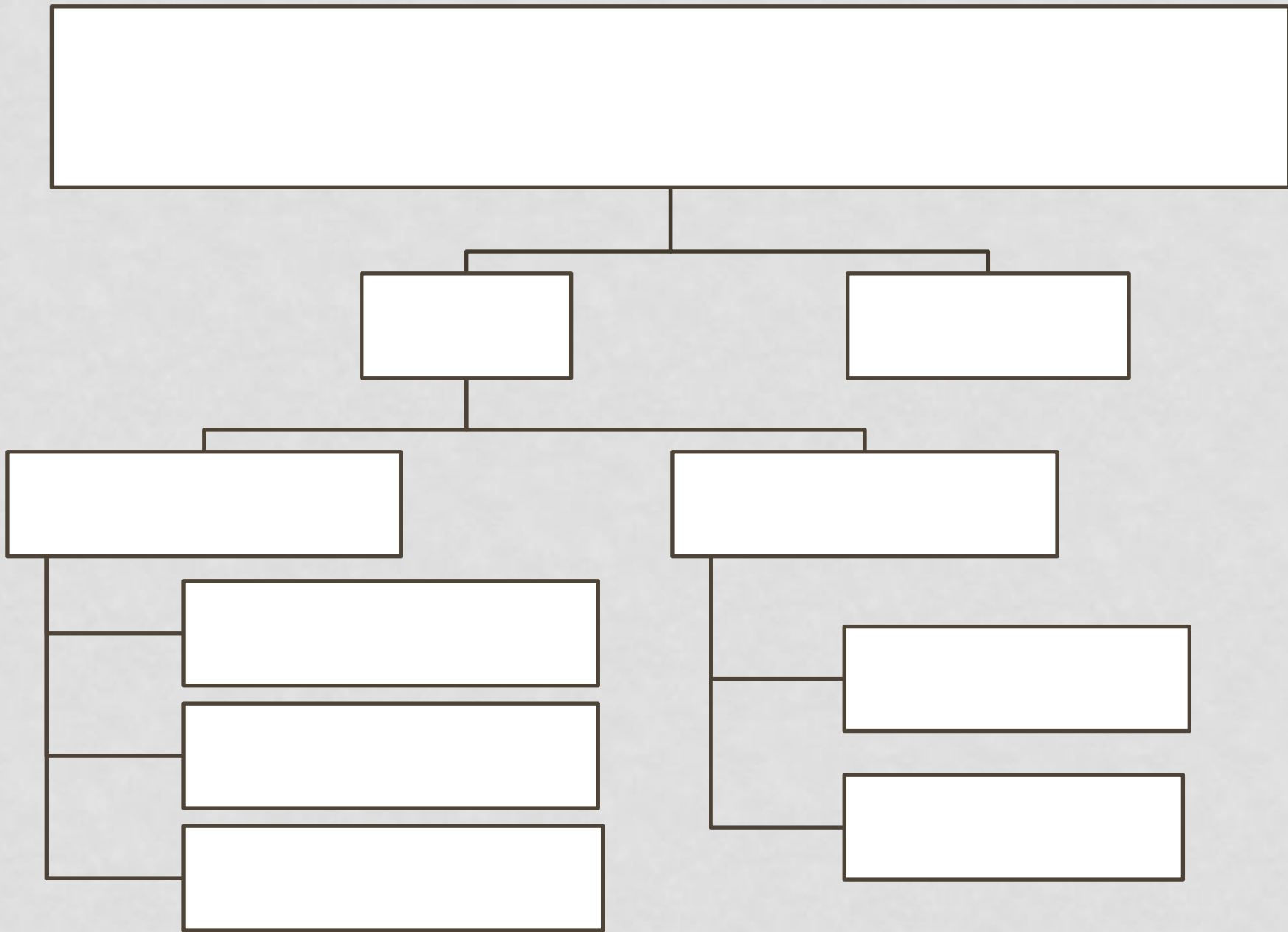
Види джерел (форм) права

ПРАВОВІДНОСИНИ

- врегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, що забезпечуються державою

Структура правовідносин

Фізичні та юридичні особи	1. СУБ'ЄКТИ	Державні та громадські організації. Різні спільноти (трудовий колектив, нація, народ)
2. ОБ'ЄКТИ – реальні соціальні блага, які задовольняють інтереси і потреби людей і з приводу яких між суб'єктами виникають, змінюються та припиняються суб'єктивні права та юридичні обов'язки		
Юридичний - суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів правовідносин	3. ЗМІСТ	Фактичний - сама поведінка суб'єктів, в якій реалізуються їхні суб'єктивні права та юридичні обов'язки

СИСТЕМА ПРАВА

□ – внутрішня структура права, що має об'єктивний характер побудови, характеризується єдністю та узгодженістю усіх чинних юридичних норм та їх розподілом за **галузями, інститутами та нормами**

Інститут права

Система права

Галузі права

Норма права – загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлюється, санкціонується та забезпечується державою з метою регулювання суспільних відносин

Приватне	Галузі права	Публічне
Сімейне		Конституційне
Трудове		Адміністративне
Цивільне		Кримінальне
Житлове		Фінансове
		...

СТРУКТУРА НОРМИ ПРАВА

Гіпо-
теза

Диспо-
зиція

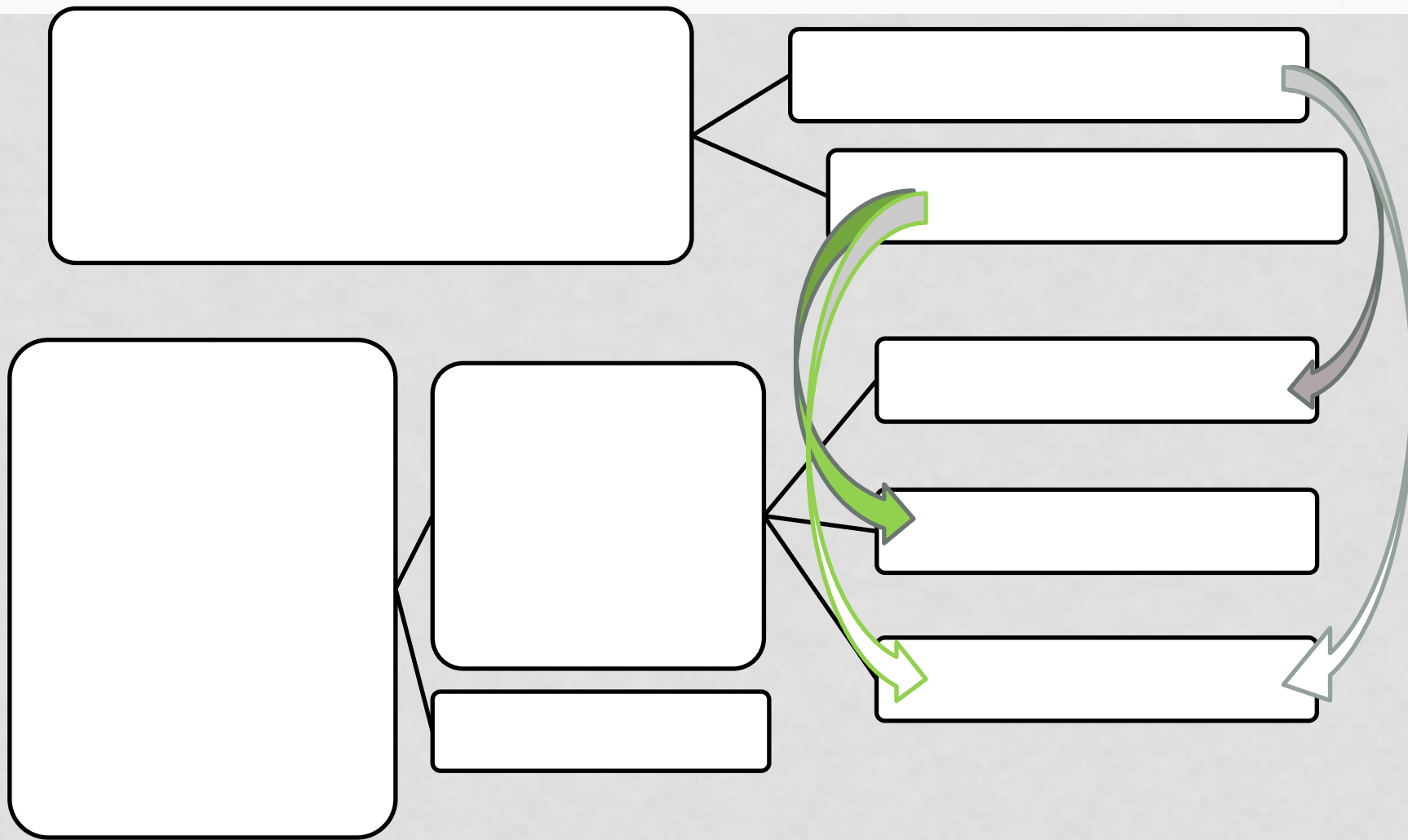
Санк-
ція

вказує, за яких
обставин норма
вступить в силу
**КОЛИ? ДЕ?
ЗА ЯКИХ УМОВ?**

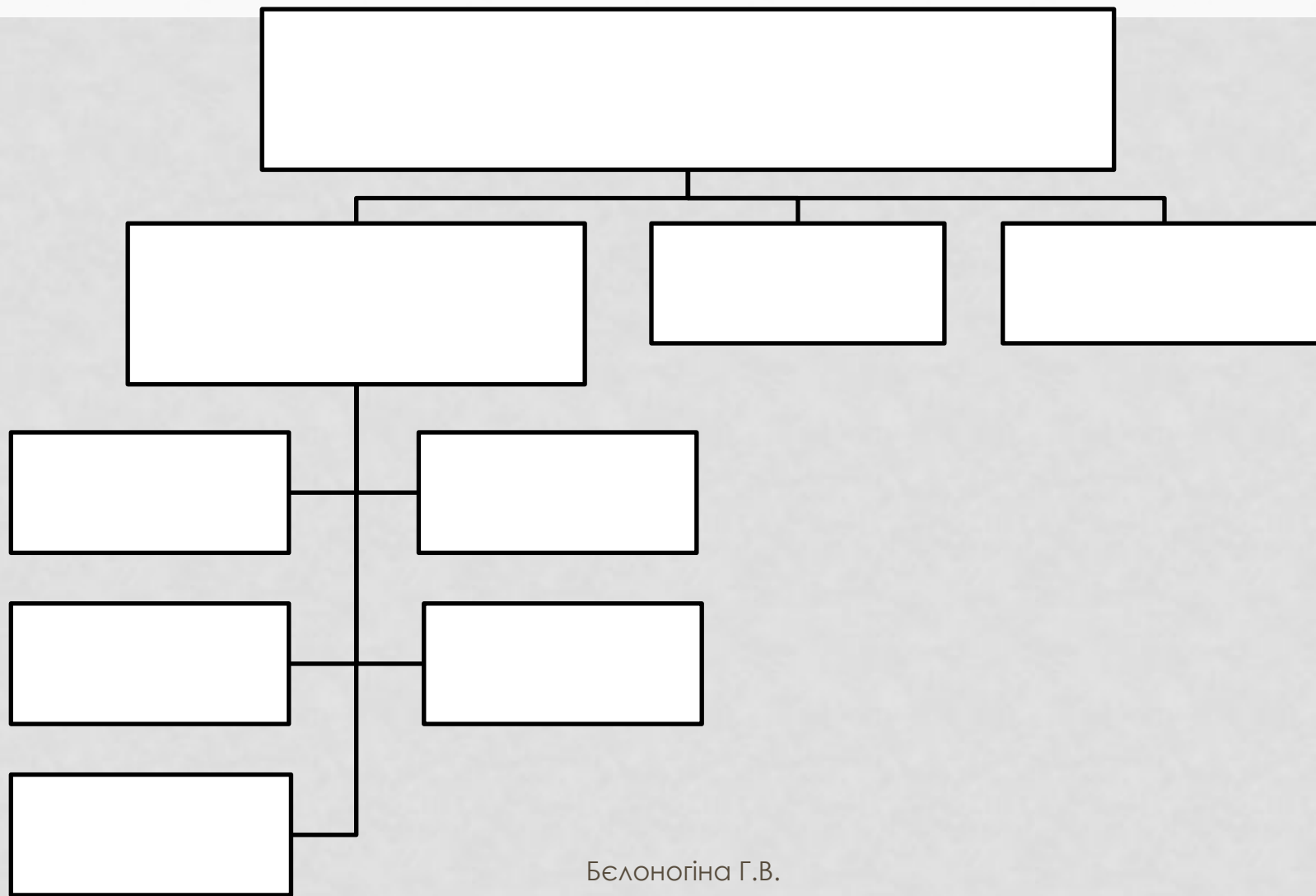
вказує на те,
ЯК саме повинні
діяти особи
в даній ситуації

зазначаються
юридичні наслідки
виконання,
невиконання або
порушення норми
ЩО БУДЕ?

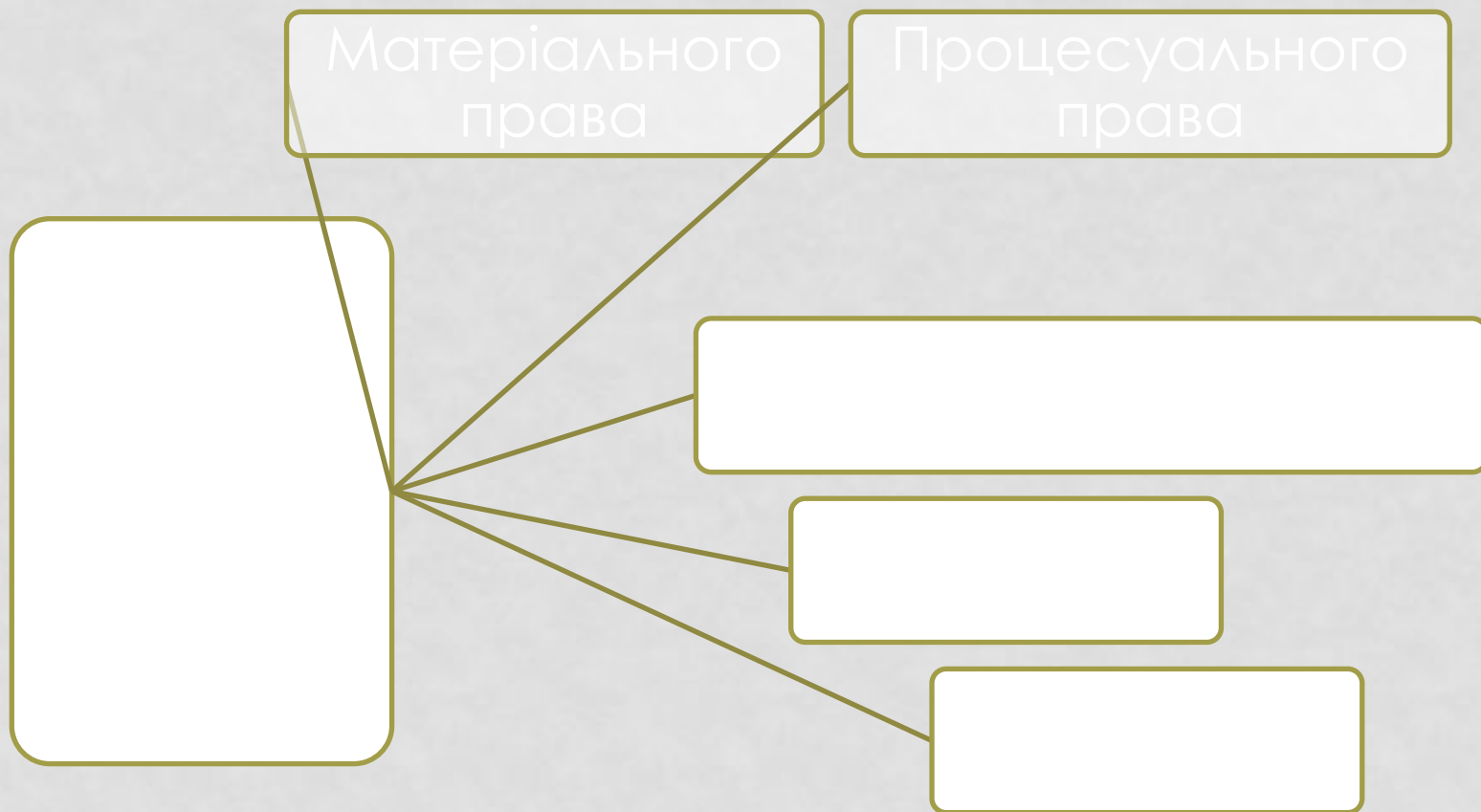
КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ

ЗАКОН

- нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, який регулює найважливіші суспільні відносини, який приймається, змінюється або скасовується в установленому законом порядку органом законодавчої влади або самим народом в особливому порядку (шляхом референдуму)

Виконання

Використання

Дотримання

СПОСОБИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЖИТТЯ (ДІЇ)
ЗАКОНУ

Система усіх існуючих в державі нормативно-правових актів як зовнішньої форми вияву права -

ЗАКОНОДАВСТВО

- **Нормативно-правовий акт** – офіційний письмовий документ компетентного органу державної влади, який приймається в установленому законом порядку, має загальний характер, забезпечується державою та породжує юридичні наслідки (встановлює, змінює або скасовує норми права)
- **Нормативний договір** – документ загального характеру, який складається за загальною домовленістю кількох суб'єктів і забезпечується державою
- **Міжнародно-правовий акт** - документ міжнародного співтовариства, який із санкції держави поширюється на її територію

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

□ діяльність з упорядкування та удосконалення нормативних актів, приведення їх до певної внутрішньо узгодженої системи

Інкорпорація

об'єднання за певним критерієм (хронологічним або алфавітним порядком, сферою суспільних відносин тощо) групи актів в одному збірнику без змістовної переробки

Консолідація

об'єднання ряду актів в одному шляхом їх логічного поєднання та редакційної обробки без внесення змін

Кодифікація

актів, що мають спільний предмет регулювання, полягає у змістовному переробленні, погодженні та об'єднанні в один нормативно-правовий акт (кодекс, положення, статут)

СТРУКТУРА ЗАКОНОДАВСТВА

I. Вертикальна / Ієрархічна / структура	Закони	Конституція – Основний закон					
		конституційні					
		звичайні					
	Під-законні акти	Укази та розпорядження Президента України					
		Постанови Верховної Ради України					
		Нормативні акти Верховної Ради АРК					
		Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України					
		Нормативні накази та рішення керівників міністерств та відомств					
Рішення місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування							
II. Горизонтальна – галузева - структура							
Конституційне	Сімейне	Трудове	Цивільне	Адміністративне	Кримінальне	Господарське	...

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- Що регулюють соціальні норми? Що спільного між всіма видами соціальних норм? Чим право відрізняється від інших соціальних норм?
- Наведіть приклади відомих вам моральних норм, підкріплених чинними нормами права.
- Як ви гадаєте, чи всі народні звичаї та традиції можуть стати правовими нормами?
- Поясніть зміст понять «система права», «система законодавства», Яким чином систематизується законодавство?
- На що вказують гіпотеза? Диспозиція? Санкція?
- Яку роль відіграє право в житті суспільства? Які функції виконує?

У наведених нижче прикладах визначте, який вид соціальних норм регулює ці відносини:

- школяр не прийшов на зустріч, про яку завчасно домовився з однокласником, хоча мав змогу це зробити;
- християнка не дотримувалась посту напередодні Великодня;
- студент сів в електричку, не придбавши квиток;
- на прохання бабусі допомогти в хатній роботі онук відмовився та пішов до друзів;
- член партії не сплатив вчасно членські внески;
- громадянин загубив свій паспорт;
- через власну недбалість кухар не дотримався рецептури й зіпсував страву;
- родина прийняла рішення через брак коштів не прикрашати на Новий рік ялинку;
- юнак, захищаючи свою дівчину, завдав нападникам тілесних ушкоджень.

Поміркуйте, які з наведених юридичних фактів належать до юридичних дій, а які – до юридичних подій

- Громадянин А. взяв кредит у банку «Київська Русь»
- В Японії відбувся землетрус силою 7 балів
- Громадянка України Т. вийшла заміж та змінила прізвище
- Громадянину В. виповнилось 75 років, він святкує ювілей
- Громадянину С. виповнилось 16 років, він отримує паспорт
- Громадянка Л. звільнилась з роботи в зв'язку з виходом на пенсію за віком
- У подружжя К. народилась дитина

До яких видів правових норм можна віднести наступні:

- Забороняється необгрунтована відмова у прийнятті на роботу (ч.1 ст.22 Кодексу законів про працю)
- Працівник повинен виконувати доручену йому роботу особисто і не має права передоручати її виконання іншій особі, за винятком випадків, передбачених законодавством (ст.30 Кодексу законів про працю)
- Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим: ... 3) при укладенні контракту (витяги з ст.24 Кодексу законів про працю)